

Sămănătorul

Revistă Literară Săptăminală

Sumarul :

- N. IORGA. — Eminescu și generația de astăzi.
ECATERINA M. SADOVEANU. — Cu Ochi pierduți.. (poezie).
N. MACEDONEANU. — Viața în Albania (dintr'o escursiune în
munții Ohridei).
ST. O. I. — Blestemul Bardului (Din Uhland).
VASILE POP. — Partizantul «Presei» (Schită).
N. IORGA. — Contra tinguirilor d-lui Tocilescu (I).
V. P. — Notițe literare.

REDACTIA SI ADMINISTRATIA :

SORADA REGHINĂ No. 6, (Hotel Union)

BUCUREȘTI

Abonamentul 10 lei pe an || Numărul 20 bani

In Editura Institutului de Arte Grafice „MINERVA“
a ă apărut:

Biblioteca Populară „Minerva“

15 Bani Numărul

- No. 1, 2 și 3. — Istoria populară a Românilor.
» 4. — Cântarea României.
» 5. — Istoria populară a Literat. Române.
» 6. — Revoluția lui Tudor Vladimirescu.
» 7. — Pierderea Basarabiei.
» 8. — Unirea Princip. și Domnia lui Cuza.
» 9. — Mihail Kogălniceanu.
» 10. — Vasile Alexandri.
» 11. — Ștefan-cel-Mare.
» 12—13. — Mihail Viteazul.
» 14. — Revoluția lui Horia.
» 15. — Răpirea Bucovinei.
» 16. — Cum să ne creștem copii.
» 17. — Păstrarea sănătății.
» 18. — Ce să cetim.
» 19. — 10 Maiu.
» 20—22 Rășboiul pentru neatîrnare.

In Editura Institutului de Arte Grafice „MINERVA“
a  apărut:

Biblioteca Scriitorilor Rom ni

Con in nd:

- V. ALEXANDRI: Opere complete. — Vol. I. Poesii
Le  1.50
- N. BALCESCU: Opere complete. — Istoria Rom nilor
sub Mihai -Viteazul Le  1.50
- P. ISPIRESCU: Opere complete. — Legende sau Bas-
mele Rom nilor Le  1.50
- N. FILIMON: Opere complete. — Ciocoi  vechi  i noui.
Le  1.50
- GR. ALEXANDRESCU: Opere complete. — Poesii  i
Proză. Le  1.25
- M. EMINESCU: Poesii Postume. Le  1.—
- M. EMINESCU: Opere complete. — Literatură populară.
Le  1.50
- V. ALEXANDRI Opere complete. — Vol II. Teatru
Le  1.50
- V. ALEXANDRI Opere complete. — Vol III. Teatru
Le  1.50
- ION CREANGA: Opere complete. — Literatură po-
pular . Le  1.50
- N. IORGA: Cuvinte Adevărate. Le  2.50

A APĂRUT :

In Editura Institutului de Arte

Grafice și Editură

„MINERVA“

= București, Strada Regală, 6 =

Calendarul Minervei

PE

Anul 1904

Acest calendar este cel mai util și frumos calendar românesc. — Materia literară este aleasă cu cea mai mare îngrijire și ilustrațiunile sunt de o incontestabilă frumusețe artistică. — Printre ilustrațiuni sunt o mulțime de reproduceri după cele mai frumoase aquaforturi ale ilustrului artist TH. AMAN. Afară de acestea un tablou colorat de o mare valoare artistică și un alt tablou reprezentând portretul M. S. Regelui artistic executat.

Prețul: Lei 1.25

De vîndare la toate librăriile din țară

Deposit general: la Inst. de Arte Grafice Minerva, București

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMINALĂ

Redacția și Administrația
BUCUREȘTI
Strada Regală, 6

SUB DIRECȚIA UNUI COMITET

ABONAMENTUL
10 Lei pe an

EMINESCU ȘI GENERAȚIA DE ASTĂZI

Cu prilejul unei cărți nouă ¹⁾

E un lucru hotărît astăzi că fiecare generație, fiecare «rînd de oameni», cum se zicea odată și în scris și se zice astăzi numai în graiul neprefăcut al țerănimii, vede altfel lumea, judecă altfel, în problemele de căpetenie ca și în lucrurile mici, și are, pentru oameni și natură, o simțire deosebită. Logica de evoluție ce se află în orice proces de cultură și felul particular în care generațiile se pregătesc pentru viață, cer această neconținută prefacere.

Faima ca și felul de înțelegere a unui scriitor cresc sau descreșc și se preschimbă în această frămîntare de idei și sentimente nouă a unor mulțimi omenești innoite. Măruntele articole de modă intelectuale pierd orice căutare și fabricanții lor își inneacă, într'un faliment definitiv, reputația. Operele mari și trainice pot să aibă o eclipsă, o întunecare, ce corespunde cu o încetineală sau o oprire în mersul civilizației naționale, dar lumina lor călăuzitoare tot învinge la sfîrșit. Sufilele văd și se dezvoltă la această lumină, dar într'un timp se deosebesc unele linii în focarul binefăcător și i se dau unele explicări, iar în timpurile ce urmează, altele. Bogăția lui pare că nu poate fi cuprinsă deodată, și se desfac părți pentru a fi înțelese. Iar începutul e totdeauna același pentru mărimile dominante: soarele a răsărit, iar veghetorul întăziat ce scrie slove mici la raza roșiatică a lampei se simte îndemnat a coborî perdelele ca să împiedece intrarea crudă a luminii albe, care-l tulbură. Peste cîteva clipe însă, lumea întreagă va cînta imnuri de recunoștință astrului triumfător.

*

¹⁾ Ioan Scurtu, *Mihail Eminescu's Leben und Prosaschriften*; Leipzig, 1908; 158 pp. în 8°. E cea d'întăiu bună biografie a unui scriitor român.

Ce vicisitudini și în soarta reputației și tălmăcirii lui Eminescu!

Acum treizeci de ani «Convorbirile literare», pe atunci o foaie din Iași, o foaie revoluționară în materie de limbă, de orientare culturală și de prețuirea trecutului și prezentului literar, tipăriau din când în când, în paginile lor lungărețe, poeziile de M. Eminescu. Un nume simplu, *schlicht*, supt rînduri iarăși simple, populare se poate zice, în care se exprimau toate adîncurile tragice și toată gingășia de colorii superficiale ale sentimentelor, toată înțelepciunea unei minți cu experiența largă și nenorocită, toată bogăția unui spirit de o vastă și felurită cultură, toată noutatea strălucitoare a unui gînd deprins a străbate până la capăt, neînriurit și neînfricoșat. Așa cum vorbea el, în ritmurii de o musică îmbătătoare și tainică, orîcine dintre cei umili putea să se mîngie și să se îndemne, să învețe și să fie mai bun: rostul armonios al lumilor găsise încă un glas omenesc prin care să se învedereze, întru cît e îngăduit aceasta.

Și în ce stătea multămita față de acela care n'o cerea, care, într'o mișcare de mîndrie, se făcea a o răspinge chiar, dar care s'ar fi încălzit, de sigur, de dînsa?

Cei de aproape, membrii «Junimii» — afară de unul singur — găsiau că tînărul sărac, care părea străin în mijlocul lor și a căruî prietenie cu Creangă era legată mai mult prin păharul cu vin și prin gluma rustică, — are ceva talent, dar că nu e încă stăpîn pe un scris limpede și că păcătuiește în privința limbii și a gustului; ca idei, îl găsiau cam înapoiat. Ca oameni cu prință pentru dînsul și pentru literatura românească, acești prieteni de o dată pe săptămînă își dădeau osteneală pentru a-i pieptăna stilul, și erau oare-cum jîgniți cînd îl vedeau că, în loc de a fi recunoscător, se îndărătnicește. Cînd poeziile apăreau, i se răspundea de la București, — unde unul din corifeii era d. Hasdeu, plin de un adînc despreț pentru Eminescu —, prin hohote de ris batjocoritoare. Iar omul trecea înapoi, înfășurat în mantia lui de diamant, iscodind neconținut, în cursul zilelor lui singuratece, și aruncînd apoi, nepăsător, în urmă aurul uimitor al frumuseții nouă.

Într'o zi, nebuni, — de nebunia unei boale urite, de nebunia neamului său fără noroc, de nebunia oboselilor unei munci de gazetar făcută cu prea multă sinceritate, cu prea multă jertfă și cu o uitare așa de desăvîrșită de sine însuși, încît dădea dreptul orîcuî să-l uite. D. Maiorescu făcu atunci să apară un volum de poezii alese ale lui Mihail Eminescu. În toată țara spiritele romantice ale tinerilor de amîndouă sexele se entusiasmară pentru poetul nebun: băietanii și

băiețoii își lăsară plete, vorbiră gros, se uitară crunt, împărțășiră cu scumpătate gânduri tenebroase și sentimente oculte, se prefăcură că au halucinații și porniri bolnăvicioase; iar, pe de altă parte, ei strinseră ceva bani, pentru a avea dreptul să se numere între binefăcătorii poetului, ale cărui versuri le declamau cu atîta admirație pentru... sine însuși.

Dușmanii literari primiră, firește, cu alte sentimente noutatea fatală pentru literatura noastră. În nebunia lui Eminescu ei vedeau ca o consfințire a nerecunoașterii lor. Minte incilcită a poetastrului trebuia să fie cuprinsă odată de acest mare întunec. Unii o spusera prosteste și cinic, alții, mai isteți, dar nu mai puțin bucuroși, nu uitară să adauge de acum înainte la vorbe de laude, ce nu li ieșise din gură până atunci, calificativul injurios de «nenorocit», care se dă cu mîndria miliî. Acești oameni nu s'au dezmințit nici până astăzi.

Dar o generație nouă de scriitori se ridica. Unii se iviră în zodia lui Eminescu și călcară întru citva pe urmele lui. Alții scrisera cu totul neatîrnat, arătînd însă cu orice prilej cultul lor pentru Eminescu și căutînd în viața lui norme pentru viața lor artistică, în modul de producție al lui canoane pentru artă. Ei înțelesera pe Eminescu ca pe un romantic: din voia lui el se despărțise de lume, pe care «artistul» — termin importat, cu nouă teorii estetice, din Franța — are dreptul și datoria de a o desprețui, iar, întimplător, chiar de a o minți, exploata și înșela. Trăise cu toată demnitatea schivnicului într'un «turn de fildeș», — «nepăsător și rece», cum singur s'a zugrăvit. Avea oarecare simpatie pentru vremi de tot vechi, compătimire pentru cei de tot săraci și, încolo, dorise pentru neamul omenesc distrugerea pe care o merită. Scrisese puțin și greu, amestecînd blestemul pentru realitate în rugăciunile lui către Ideal. Un zeu sinistru, tăiat în marmură neagră. Cît rău a făcut această concepție, — nu se poate spune în de ajuns.

Însă iată că ea se dovedește falsă. Se scot la lumină articolele poetului, și se vede că el nu le-a scris pentru pîne, făcîndu-și ris de cei ce i-o dădeau cu o cumpănă prea mică, ci din căldura adevărată a unui suflet ce voia să facă bine, nu șie însuși, nu prietenilor de cafea și berărie, nu membrilor unui cenacul literar, ci neamului întreg, mai presus de clase și mai presus de hotare. Se destăinuiesc scrieri ale lui pierdute prin ziare, se comunică o sumă de caiete, în care se cuprind poesia și prosa pe care nu le-a tipărit. *Dar nici nu*

le-a distrus, căci el știa bine că sînt în ele diamante care așteaptă numai ceva mai multă tăietură pentru a străluci deplin. Se văzu astfel că Eminescu, marele cetitor, era și un mare comunicativ, un foarte harnic scriitor, și se înțelese că el nu s'a născut beteag în aripile voinții sale de a produce, ci că aceste aripi aū fost frînte prin dușmănie, și mai ales prin acea prietenie neînțelegătoare care le distruge mai sigur.

Un nou Eminescu apăru: minte setoasă de a ști, suflet doritor de a se împărtăși altora, inimă revărsîndu-se în bunătate, ochi puternici țintind neconținut idealul.

Și tinerii timpului nou, dezmoziți de beția formulelor misantropice și individualiste, simțind, odată cu puterile unei rase sănătoase, nevoia de a le exercita pentru izbînda unei culturî adevărate, aū primit cu bucurie solia cea bună. În lupta lor ei aū mai găsit un îndemn în icoana, curățită astăzi de ceață, a celui mai strălucit represintant al minții românești creatoare, în timpurile moderne.

N. IORGA.

CU OCHI PIERDUȚI...

*Cu ochi adînci și cu fața de ceară,
Zdrobit veniaî de pe țărături străine ;
Cu ochi pătrunși de-o durere amară,
Șoptind dușos, ai pășit în spre mine.*

*Mi-ai spus zîmbind că ești bolnav de moarte,
Că ești zdrobit și de-apururi pierdut,
Apoi, prîvind în întinderi deșarte,
C'o mîna la piept, ai tăcut.*

*Și 'n jur, pe șes, era toamnă tîrzie.
Pierduți, visam. Iar tu tăceaî încă.....
Curgea 'n apus, peste-o zare-aurie
Un stol de corbi, într'o jale adîncă !*

ECATERINA M. SADOVEANU.

VIAȚA ÎN ALBANIA

— DINTR'O ESCURSIUNE ÎN MUNȚII OHRIDEI —

Prietenul meu D. se întorsese de la București toabă de carte, cu diploma de Licențiat în Stiințele Naturale și cu o dorință neînfrîntă de a se distinge în acest domeniu prin cercetări originale.

De aceia, după ce cîte-va zile a trebuit să stea pe lingă bătrîna sa mamă, care ani de zile îi dusesese dorul, îmi propune să-î fiu tovarăș la o excursiune botanică în munții Ohridei.

A te aventura, însă, în acești munți, a pătrunde în acele păduri, în cari din dosul fie-cărui arbore poate să răsără vr'un atentat la punga și la viața ta, nu era tocmai lucru prudent. De alt-fel nu trecea zi de la Dmunezeu, în care să nu vie vestea de tîlhării și omoruri, așa că pentru a ne hotări la așa ceva trebuia luate tot soiul de precauțiuni.

Din fericire, pe atunci trăia în Ohrida, punctul nostru de plecare, un beiu albanez, la auzul numelui căruia tremurau locuitorii din întregul Ținut. Era a tot-puternicul *Ali-Beî*, vestit prin isprăvile sale, om pentru care nu exista nici legi, nici ordine, nici autorități. Dorințele lui erau porunci, înaintea cărora *Caïmacanul* și cei-l-alți reprezentanți ai autorității se închinau cu cea din urnă resemnare. Fericitul, care era pus sub aripa protectoare a lui *Ali-Beî*, putea fi sigur de impunitate, orî-cîte fără-de-legi ar fi săvîrșit.

Casa lui era un adevărat *caravansaraiu*. Veniau oameni din toate părțile și la el găsea cea mai largă ospitalitate. O zi, în care să nu fi ospătat cel puțin treizeci de musafiri era o zi perdută pentru Beiul nostru. Iar gurile rele susțineau, că nouă-zeci la sută din cei pe cari îi găzduia în casa lui erau oameni cu cari ar fi fost foarte periculos să te fi întîlnit unde-va, afară la drum, și tot gurile rele adăoga că numeroasele bande de hoți, cari infestaî împrejurimile, erau în legături directe și strînse cu Beiul, că de la el se inspiraî, că el îi vestia, cînd pornia armata în urmărirea lor și că drept răsplată îi făceaî și lui o bună parte din pradă.

Acesta era *Ali-Beî*, la a cărui a-tot-puternicie recursesem și sub auspiciile căruia era să întreprindem excursiunea. Familia prietenului D. era una din acelea pe cari Beiul le luase sub a sa pază, și prietenul D. îmi spunea, că, pe cînd el era copil, în totdeauna în ajunul *Baïeramului* ducea lui *Ali-Beî* ca peșcheș cîte o pereche de ciorapi și o cămașe de borangic, eșite din războiul mamei. În acest chip

se mențineau în continuu legăturile de suzeran și vasal. De sigur că Beiu nu rămânea indiferent în fața acestui omagiū: o monedă de argint, pusă cu discreție în mână, dovedia satisfacția și dărnicia sa. Ar fi să împingem răutatea prea departe, dacă am adăuga, că poate numai cu cîte-va zile înainte acea monedă fusese luată de oamenii lui din punga unui bîet muritor, care și-o agonisise cu multe străduințe.

Ceia ce pentru noi prezinta un interes imediat, era cum să asigurăm succesul excursiunei, așa ca să ne întoarcem teferi și nevătămați.

Ne prezentăm, deci, la conacul marelui protector, facem temenele pînă la pămînt, zicîndu-i în albanește: — *Tānghiatetă, Ali-Bei* (să-ți fie mulți anii, Ali-Bei).

El, așezat turcește pe o sofa bogat împodobită, clipind într'una din ochi și fumînd dintr'o enormă lulea, ne poștește politicos să luăm loc și ne oferă cîte o țigară, fără de care la oamenii aceștia nu se poate începe nici o conversație, nu se poate trata nici o afacere.

După ce ne întreabă de sănătatea noastră și a tuturilor neamurilor noastre pînă la al cincisprezecelea grad, după ce pune fel de fel de întrebări cari de cari mai ciudate și în fața cărora abia ne puteam stăpîni risul, asupra lumii din afară din Turcia, asupra atitor minunății, despre cari auzise și el ceva: căile ferate, cari merg singure, fără să fie trase; vapoarele, cari sunt cît zece case la un loc, și alte multe, — la urmă ne cere să-i spunem cam ce serviciū dorim să avem de la dînsul.

După ce-i expunem rostul vizitei noastre, el chiamă pe secretarul său, care ne scrie sub direcția lui un răvaș, pentru că, în treacăt fie zis, marele Ali-Bei nu știa carte, ba chiar o disprețuia, considerînd-o ca prea înjositoare pentru un om așa de sus pus, — apoi pe răvaș Beiu aplică pecetea sa și mi-l dă, spunîndu-ne, ca să-l prezentăm prietenului său *Geladin-Bei* din satul *Velaștița*, pe unde ni era drumul.

Acest sat, care mai tîrziu din ordinul autorităților a fost prefăcut în cenușă, era ocolit cu îngrijire de toți călătorii, pentru că el era cel mai însemnat centru de operație al hoților și pentru că puținii din cîți au intrat în el au eșit teferi.

A doua zi în faptul zilei, călări pe doi catiri zdraveni, o pornim la drum. De vr'o escortă militară nu mai era nevoie, căci răvașul cu pecetea lui Ali-Bei ne apărau mai bine ca un batalion întreg.

— Să-l arătați la orî-ce întîlnire neplăcută, ne spusese Beiu, și să fiți încredințați că nici un fir de păr nu va cădea din capul vostru.

După o călătorie, căreia nu-i lipsia pitorescul, de vr'o zece ceasuri, —

ajungem la Velaștița, cam pe înserate. Mirați și nedumeriți se uitau la noi Albanesiți neputîndu-și explica acea îndrăzneală, ca noi, doi străini, singuri, nearmați, să mergem de-agata în mîinile lor. Dar ei nu știau că noi eram recomandați lui Geladin-Beî, adică omul care în satul lui și în împrejurimi era ceea-ce Ali-Beî era la Ohrida.

Geladin-Beî stătea în pragul porții casei care era cea mai mare și mai impunătoare din întreaga Velaștița.

Ni se spusese de alții că, atunci cînd pentru prima dată intri în casa unui Albanez, să observi cu băgare de seamă, dacă el te privește drept în ochi și deschis, ori dacă se încruntă și se uită în jos. În cazul d'întii să fi sigur, că vei găsi o adevărată ospitalitate și te poți baza pe întregul lui devotament. În cazul din urmă e semn, că venirea ta îi desplace și că nu prea e dispus să te servească și să te apere la nevoie.

Decît, răvașul de la Ali-Beî era un adevărat talisman. Cînd Geladin a văzut pe el pecetea prietenului și tovarășului său de bandă pe acele timpuri, a sărutat-o, a dus-o la frunte și sărind în sus, a poruncit seimenilor săi să ducă catirii la grajd și să aibă bună grije de ei, iar pe noi ne-a invitat să intrăm în casă.

Și într'atita era adevărată bucuria lui Geladin-Beî, că i se dedea ocaziunea să găzduiască pe oamenii trimiși de Ali-Beî, încît, invitat fiind în seara aceea la unul din camaraziî lui, el a refuzat, rămînînd acasă cu noi, și a trimis pe băiatul său, ca să-l reprezinte.

Și am stat pînă noaptea tîrziu cu mîndrul Geladin-Beî, care nu mai isprăvia cu povestirea peripețiilor din anii săi tineri, spunîndu-ne de cîte-orî el fusese rănit în lupte cu locuitorii din satele vrăjmașe și, ca dovadă pipăită, arătîndu-ne brațul și pieptul, unde puteai număra multe cicatrice, semne ale vitejieî sale din cari el își făcea cel mai frumos titlu de glorie.

Aproape de Velaștița era muntele, pe care voia să-l exploreze prietenul D.

Așa fiind, în ziua următoare, cea d'întii grijă a noastră a fost, să cerem lui Geladin-Beî o escortă, care să ne însoțească.

— Ia, băiatul meu va veni cu voi.

Era un tînar, ca de vr'o șeptesprezece ani, ale căruî trăsături reamintiau pe tatăl său, dar care drept armă n'avea decît un băț.

— Dar ceva oameni, așa mai bărbați, mai cu arme?

— *Nuc Lîpsot* (nu trebuie), se mărginise să răspundă laconic Geladin-Beî. Ori-ce altă insistență era zădarnică. Trebuia să ne resemnăm.

Pornim, deci, însoțiți de băiat și un cîine, un dulău mare, cu părul lung și cu labe puternice.

Urcam un deal înalt și pleșuy, cînd, după un umblet de vr'o două ceasuri, dăm de o pădure. O cărare îngustă se vede șerpuint printr'însa.

Ea ducea la o fîntină, al căreî murmur se auzia de la marginea pădurii. Intrăm, ca să ne potolim setea, care devenise foarte simțită, pe cînd băiatul lui Geladin-Beî, ocupat să-și taie un nou băț, rămăsese mai în urmă. Și pe cînd, călări pe vînjoșii catîri, înnaintăm nepăsători, distrați, pierduți în admirația acelei naturi așa de superbe și fermecătoare, iată ca din pămînt răsar oameni înnarmați pînă în dinți, fioroși la figură, numai cu zdrențe pe ei, care ne înconjoară din toate părțile, pe cînd un glas puternic ne strigă :

— Stați, ciinilor!

Suntem dați jos de pe catîri și legați cobză, de credeam că ni se zdrobesc oasele.

Încăpusem pe mina unor hoți.

Dar, pe cînd ei ne tot învîrtiau fringhia pe la brațe și pe la picioare, așa ca să ne facă o imposibilă orî-ce mișcare, orî vr'o încercare de a fugi — ceia ce nu gîndiam cituși de puțin în momentul acela — dulăul, care pornise cu el, vine și el la fîntină, și această arătare îi cam încurcă pe Albaneji. Nu după mult timp, își face apariția și băiatul lui Geladin-Beî, care vîzîndu-ne în ce situație ne găsim, roș la față și turbat de minie, se repede la hoți, ocărîndu-i în toate chipurile pentru necuviința lor.

Bine înțeles, că pe dată frînghiile au fost tăiate, noi am fost puși în libertate, iar torturatorii noștri nu mai știaū cum să se justifice pentru fapta comisă. Din răi și brutali, la moment deveniseră blînzi ca mieii și ne arătau multă prietenie, ba chiar în toată ziua aceia au mers cu noi, ca să ne ție de urit și întrebîndu-ne din cînd în cînd cam ce voim noi să facem cu plantele și rădăcinele de ierburî, ce culegeam, pentru ca de dragul lor să ne părăsim casa și liniștea și să ne aventurăm prin munții lor.

Și, cu toate explicațiunile noastre, tot nedumeriți au rămas bieții oameni.

Seara, cînd, întorși în sat, povesteam lui Geladin-Beî cele întîmplate, el a ris mult de frica noastră.

Iar, după ce s'a înnoptat bine, întreaga bandă a venit la el, și cu toții împreună am luat masa și am vorbit ca prietenii cei mai buni.

(Salonic.)

N. MACEDONEANU.

BLESTEMUL BARDULUI

— DIN UHLAND —

A fost de mult un mîndru castel, cu vilfă mare,
Strălucitor departe pîn' la albastra mare,
Și 'n jurul lui prin parcuri, cu înflorite-alee,
Săltau fintini vioae în joc de curcubeie.

Domnea un craiü acolo, în țări și prăzi avut.
In tron de fier sta palid și de supuși temut;
Căci cugetu-i e spaimă, privirea lui urgie,
și biciu e tot spune, și singe-i tot ce scrie.

Spre-acest castel veniră doi călăreți de frunte,
Cu plete blonde unul, iar celălalt cărunte.
Bătrînul bard cu harfa-i, pe-un roib împodobit —
Pășea alături sprinten tovarășul iubit.

«Copilul meu, fi gata» grăi bătrînul lin
«Adînc din pieptu'ți smulge și cîntă vers deplin.
«Revarsă dor și patimi, tot sufletul în el,
«Să 'nduioșăm pe craiul cu inimă de-oțel».

Sub bolti străvechi, în sala măreață, ei intrău
Și craiul și crăiasa pe tron acolo stău:
El — fioros ca zarea din norduri singerată,
Ea — gingașă ca luna, la dreapta lui s'arată.

Și unde prinde-a zice din strune bardul falnic,
Adînc vrăjește harfa ce clocote năvalnic;
Dar glasul tînar urcă divin răsunător, —
Bătrînul parcă 'n chiamă al duhurilor cor...

Ei cîntă veacul de-aur, mărirea cea străbună,
Și dulcea primăvară și dragostea nebună;
Ei cîntă tot ce 'ncîntă vieața pe pămînt,
Ei cîntă tot ce-i mîndru și 'nălțător și sfînt.

Curtenii cei mai trufași stău cu plecate frunți,
Induioșați ascultă oștenii cei mai crunți;
Crăiasa, aiurită de dor și chin nespus,
Aruncă de la sînu-i un trandafir, de sus.

«Mi-ați scos din minți poporul, acum femeia vreți?...
Răcnește groaznic craiul țîntind pe cîntăreți.
De sus asvirle spada-i ce fulgere răsfrînge,
Și 'n loc de viers de aur, sbucnește-un val de singe.

Ca risipiți de vifor toți se trezesc din vis.
Bătrînu 'și ia pe brațe tovarășul ucis,
Il urcă 'n șa, așază mantaua peste el,
Il leagă drept și iese cu dînsul din castel.

Și'n fața porții 'nalte a stat bătrînul bard:
De-un stîlp de marmur harfa cea fără preț și-a spart, —
Apoi în glas puternic se 'ntoarce cu blestem,
Incît și bolți și parcuri înfiorate gem:

«Vaî vouă, ziduri mîndre! În veci să nu măi sune
În încăperea voastră nici viers, nici glas de strune!
Nu, ci fricoase pasuri de sclav, suspin și plîngerî,
Pân' veți cădea trăznite de-al răzbunării inger!

«Vaî vouă, mîndre parcuri strălucitoare 'n rouă!
Cadvru-acestui tînăr vi-l pun în față vouă,
Să veștejiți ca dînsul, secînd ori-ce isvoare:
Să fiți un loc de spaimă în zile viitoare!

«Vaî ție, craiîn sălbatic! A barzilor urgie!
Deșartă lupta'ți cruntă spre glorie să fie!
Și pîară negru'ți nume în negura uitării,
Cum cel din urmă geamăt se stinge 'n hăul zării!»

Strigă bătrînul; cerul îi auzi cuvîntul.
Zidirile 's ruină, prin săli vueste vîntul.
Din fosta slavă numai un stîlp măi stă dovadă,
Și-acela, rupt în două, la noapte va să cadă...

Zac parcurile moarte și 's prăzile pustiei.
Iar craiul n'are nume în cartea vitejiei;
Nici un hrisov nu-l scrie, și nici în cîntec nu-î:
Pierdut, uitat! Aceasta-î blestemul bardului.

St. O. I.

PARTIZANUL „PRESEI”

— SCHIȚĂ —

Partizanul Presei e o denumire ca orî care alta ce dăm noi, provincialii, unui anumit fel de sprijinatori ai presei. Poate titlul e cam pretențios, dar în tot cazul, corespunde cu tipul ce se descrie măi la vale:

Pe domnul îl chiamă Petrescu, Popescu sau Ionescu; sau poate chiar Georgescu; d-sa este de statură nici prea mare nici prea mică; are o înfățișare, nici prea grasă nici prea slabă, adică este și așa și așa. Dar în tot cazul e o persoană, dacă nu plăcută, cel puțin ne-antipatică.

În total s'ar putea zice că seamănă cu restul muritorilor, dacă n'ar avea un *ce*, care să-l deosebească de cealaltă lume. Acest *ce* este iubirea, admirația ce o are pentru presă, și tot ce este publicație sau tipăritură cu preț.

De este conservator, sau liberal, sau junimist, Partizanul Presei, de orî-ce nuanță ar fi, profesează marile principii ale Revoluției: «Libertate, Egalitate, Fraternitate». Dar le profesează în intimitate măi mult, între

patru ochi, fiind-că nu e tocmai modest lucru să faci paradă de idei înaintate.

Hm, cine nu este azi partizan al Presei ?!

Negreșit, nu-î vorba aci de cei dați în stambă de ziare, căci aceia sînt doritori, chiar adoratori, ai cenzurii, și ar vota cu cîte patru mini trimeterea redactorilor la Siberia, sau, dacă nu acolo, cel puțin ar cere exilarea lor prin locurile pe unde a dus mutul iapa.

Dar dintr'aceștia nu face parte amicul nostru; și nu face parte nici din acei pașnici intelectualii cari se mulțumesc cu ori-ce crimpeiu de ziar posibil, numai ca să poată avea ceva de citit înainte de culcare, spre a putea adormi mai cu ușurință.

Nu ! Amicul nostru este superior acestuî soîu de oameni. El cunoaște și admiră pe toți acei cari fac jertfe pentru a scoate o revistă sau un ziar. Bunioară știe că: cel care iscălește la un ziar *St. U.* trebuie să fie student și desigur că apără cauza studenților, în limba franceză; că: domnul care iscălește *Diogene* este al care caută ceartă «cu lumina», și deci *Diogene* este un polemist de frunte; știe că: *Interim*, la un anumit ziar, iscălește cel care ține locul altuîa în mod interimar, și că cel care iscălește *East*, se numește *E. A. Stănescu*, și scrie despre politica externă, iar *Foreign*, înseamnă tot o compoziție de nume romînești.

Pe toți aceștia îi cunoaște, și vorbește de ei ca de prieteni cunoscuți cu cari a stat mai ieri alaltă-eri la masă, în Capitală, la Andrei Dumitrescu, sau la Capșa. De aceia el pe lîngă că este amicul, mai e și admiratorul lor cel mai înfocat; și citește zilnic toate jurnalele, fără deosebire de culoare politică.

În acest scop el este regulat, la ora cînd sosesc ziarele, la librăria depozitară, și citește, citește, pînă simte că se învîrtește totul în jurul lui.

Nu e abonat. Vai, cum s'ar putea una ca asta ! Numai proștii se abonează. Și nici cu numărul nu cumpără, fiindcă... fiindcă...

Da ! fiindcă librarul nu-î cere parale... Ș'apoi, chiar de i-ar cere..., liber să ceară !

Pentru ce se zice, mă rog, în programul și pe steagul Revoluției «Libertate, Egalitate, Fraternitate?». Ha ?

D'aia : *liber* să ceară cit o vroi ! lui îi e *egal*, ori cere, ori nu cere; căci îl tratează ca p'un *frate*, adică Fraternitate, și nu-î dă nimic. Acest fel de Partizan al Presei face parte dintr'o întreagă gamă de caractere, profesii și straturi sociale.

Partisanul Presei mai este și bunioară institutor sau profesor; se știe că această profesie este din cele mai desastroase: trebuie timp de două sau trei ore să stai în clasă, să ascuți, să bați băeții, sau, în cel mai bun caz, să le pui notă rea. Ei bine, după așa o muncă penibilă, Partisanul Presei mai găsește timpul necesar să se vîre în fundul librăriei depozitare și să citească ziarele și revistele de la un cap la altul, să contribuie să ajute din răsputeri la susținerea presei, dîndu-î tot concursul, tot sprijinul... moral, de care e capabil.

Dar partizanul acesta al Presei dă și un sprijin material ziarelor; negreșit, în limitele demnității, căci de câte ori are un prieten cu două trei ziare la îndemină, le împrumută pentru câte-va minute. Și, într'adevăr numai câte-va minute le ține, căci n'a trecut bine șfertul de oră și *deja* ziarele acoperă vre-o masă sau vre-un raft din bucătăria sa.

Dar Partizanul Presei mai este și negustor.

Cînd ast-fel devine cazul, Partizanul se înfundă în librărie la o oră cînd n'are mușterii mulți, ci citește ziarele pînă crede că-î iese ochii. De multe ori se plînge chiar de acest lucru. «Numai cititul gazetelor mi-a stricat vederile», spune el consoartei sale seara. Dar n'aduce acasă nici un ziar, ca să nu-și strice ochii și Dumneaei. E drept că nimeni nu observă abnegația amicului nostru, și nici el nu se laudă cu sprijinul moral ce dă presei, căci el face parte din acea armată de anonimi eroici cari contribuiesc din umbra modestiei la succesul cauzelor mari. El e un puternic factor al ridicării Presei, și contribuie la succesul și la ridicarea Presei cu sprijinul său material. Sprijinul său este modest, dar «modestia este mama tuturor virtuților»! Ori cit de modest ar fi sprijinul acesta, el tot se urcă la câte trei sau câte patru chilograme de ziare cumpărate-a 30 bani chilogramul, — pe săptămînă. Nu înseamnă oare asta cel mai puternic sprijin ce se poate da ziaristicii? Nu e acesta un ingenios mijloc de a contribui la răspîndirea gazetelor?

Presa are prin toate straturile societății partizanii ei, și, unde nu poate fi vorba de un sprijin material, este un puternic sprijin moral. Acest sprijin îl dau în modul cel mai desinteresat domnii cari compun personalul restaurantelor din orașe și orășele, și cei din restaurantele diferitelor gări din țară.

Dar în special șefii de gară, cu toată litania de funcționari ceferiști, începînd de la șef și terminîndu-se cu acariul sau macagiul cel mai din urmă, toți sînt partizani ai presei. Aceasta mai ales cînd se atacă «direcția» pe tema economiilor. Și se spune că, încă nu s'a văzut ceferist care se respectă, să nu «voteze» cu ziarele de ori ce culoare or fi ele, cînd se dă în stambă câte un «Domn Inspector», sau alt soi de «spaimă ceferistă». De aceia nici unul — chiar de ar trebui să sufere serviciul —, nici unul nu neglijează să citească ziarele ostile guvernului și, după ce ele au făcut ocolul «serviciului», sînt restituite vînzătorului, ca să poată fi date mai departe spre citire, și altora. Și ast-fel contribuie fie-care, cu mic, cu mare, după puteri la «răspîndirea» și la încurajarea Presei.

* * *

De sigur că, dacă *Presa* ar interveni pe lângă Dumnezeu cum intervine atît de des pe lângă guverne, ar zice, de multe ori: «Doamne apără-mă de «partizani», căci de vînzători mă îngrijesc eu.»

CONTRA TÎNGUIRILOR D-lui TOCILESCU ¹

(Urmare.)

I se spune d-lui Tocilescu, de d. I. Bogdan, că e exagerat a afirma că un vechiū Domn muntean era «rege și Împărat». D-sa obiectează că așa-i ziceaū unii, și aduce ca marturi: pe un Italian, care vorbește de alt cineva, două titlaturī de scrisoare, care nu-i zic nici rege nici împărat, și faptul că el avea... ca gineri regi și împărați (nu: crali sîrbești și Țari bulgărești), că «cronicarul» frances Mézières (care n'a scris nici-o cronică)... nu-i zice rege.

I se spune că Ștefan-cel-Mare nu era arbitrul Europei. D-sa aduce înainte trei texte italiene, dintre care nici-unul nu spune acest lucru. Pe unul singur îl traduce, și din traducere se vede că *nu* știe latinește.

Căci iată textul, traducerea sa și cea bună.

El Valacho asi non dorme, è a' confini con tutto el suo potere; e, anchora ch' habbi confederatione e juramento con Poloni, se ne teme per l'amistà, hà col Moschovita. Stimo, se vedrà de fare qualche fatto relevato, non si penserà ponto, perchè, come sapete, è savio.

[Hurmuzaki, VIII — un «supliment». cum zice d. Tocilescu —, p. 31 — nu «30».]

Ștefan-cel-Mare nu doarme, ci stă gata la hotar cu toată oștirea sa, dar nu se știe ce va face, căci pe de o parte are alianță cu Polonia, iar pe de alta este în amicie cu Moscovia: în ori-ce cas însă, trebuie să se aștepte de la dînsul ceva însemnat, fiind renumit prin înțelepciune.

Ștefan-cel-Mare nici el nu doarme: e la hotare cu toată puterea sa; și, cu toate că are alianță și legătură prin jurămint cu Poloni, e de temut, din partea lui, pentru prietenia ce are cu Muscalul. Eu cred că, dacă are el de gînd a face ceva deosebit, nu se va gîndi de loc [la legăturile cu Polonia], pentru că, după cum știți, e un om cuminte [adecă: șiret].

I se spune că Mihai Viteazul n'a putut lua «25 de orașe mari și puternice» peste Dunăre. Evident că nu, pentru că pe toată Dunărea turcească erau numai trei întru cîțva vrednice de aceste titluri: Rusciuc, Vidin și Siliștra. D. Tocilescu arată că d-sa... a plagiat pe Bălcescu, care zice și el «25 de orașe mari și puternice», că așa zic Walter (care nu zice așa), Bisseliu și Thuan (adecă: de Thou) (cari n'aū nici o valoare) și invocă...

¹ Analisa unui raport asupra Manualului [miei] de istoria Romînilor, întîmpinare adresată d-lui Ministru, etc.; București; 1903; 68 pp. în 8° mare. — V. no. precedent.

gazete contimporane (care au o foarte mică valoare și vorbesc, pe lângă aceasta, numai de «cîteva orașe și tirguri de cîte 6—700 de case»).

I s'a spus că Domniî moldovenî din al XVI-lea veac nu erau «mercenari puși să stringă dăjdiî»(!). D-sa spune că: nu toți. Ba nici unul!

I s'a spus că în trecut aveam, ori-cum, o dreptate și că dreptatea noastră de azi, ca și finanțele, moralitatea, igiena, etc., nu pot fi «model chiar pentru Statele mari» (de!). D-sa aduce înaintea o plîngere contra judecătorilor vechi, și... atît.

I s'a spus că un rege constituțional nu poate garanta alegeri libere și deci, cu toate sentimentele Regelui, n'au fost libere nici alegerile noastre. D-sa obiectează că a vorbit numai de sentimentele personale ale Maiestății Sale: cred că acestea nu pot fi prevăzute în programă.

I se spusese că *Nibelungen Lied* nu poate dovedi asupra organizării Romînilor prin secolul al V-lea. D-sa răspunde că d. Onciul admite folosul acestei poeme pentru a afla știri despre noi în secolul al XI-lea și al XII-lea.

I s'a spus că diploma bîrlădeară a lui Ivanco e recunoscută ca falsă. D-sa răspunde că pe acea vreme se văd Romîni spre Galiția (nici Ivanco deci, nici Bîrlad).

I s'a spus — politico — că nu se poate concepe în Ardealul regelui ungar din secolul al XIV-lea un ducat liber al Făgărașului romîn, avînd în frunte un duce «numit *herzog*» (*Herzog*?! Cine e Neamțul, mă rog?). D. Tocilescu persistă în ilusia ciudatului *Herzog*.

I s'a spus că greșește atribuind orașe Slavilor vechi. D-sa răspunde că nu vorbește de Slavii vechi la p. 89 (și vorbește *tocmai* de Slavii vechi, cu zeii vechi, etc.) și că orașele sînt... ale altora (confusia între al său și al altora se mai observă și aiurea la d. Tocilescu).

I s'a spus că Voevodul Romînilor din Maramureș nu «purta titlul de comite». D-sa răspunde că d-sa știe aceasta prea bine. Acum poate; cînd a scris însă: Voevod = comite, nu.

I s'a spus că «villa» nu e oraș, ci sat. D-sa răspunde că «villa în latinește nu înseamnă sat». De Domnule, uită-te și d-ta în Dicționarul lui Ducange. De la *villa*, sat, vine *villanus*, *vilain*, țeran. E elementar, ce Dumnezeu! D. Onciul zice că Bolechow, *villa* odată, e *Städtchen* astăzi: da, *astăzi*, Domnule, și nu cînd, fiind «villa», era numai sat. Dacă franțuzește *ville* e oraș, aceasta vine de la originea sătească a unor orașe franceze. Dacă «villa Hermanni» e azi *Hermannstadt*, lucrul vine tot de la originea sătească a orașului.

I s'a spus că nu e bine a zice la «hospites» aduși de regiî unguri pentru colonizare: *oaspeți*. D-sa arată că așa traduc și alții. Dar nu în cărți de școală, și ei pun *hospites* în parentese, ca lămurire.

I s'a spus că «iobag nu înseamnă supus la serviciî feudale». D-sa obiectează că un istoric ungar zice că iobagii plătiau «dăjdi». Dar serviciul feudal îl prestau *nobiliî*, și nu «oamenii» semi-liberi. Cine nu știe aceasta?

I s'a spus că Mehadia nu e ad Mediam și Caracal Caracalla. D-sa răs-

punde că nu e adevărat, pentru că recensentul nu-î dă altă etimologie. Întăiu că nici nu era dator. Și apoi că nu trebuia să aducă nici un argument, căci ori-ce om cult știe că sînt legi fonetice, care nu pot îndreptăți schimbarea admisă de d. Tocilescu.

I s'a spus că Ion, Lazăr, nume de Cumanî, nu sînt romine, ci creștine. D-sa răspunde că tot în aceeași frasă citează nume de Cumanî care, *acelea*, sînt romînești ?!

I s'a spus că datinile noastre sînt romane. D-sa răspunde că măcar cele mai multe. *Nici* cele mai multe.

I s'a spus că un vechiu stăluț romin nu se zice Lytira, ci Lytva (eu am arătat că nici așa, ci Lytvoi: țara lui Litovoî). D-sa zice că, după numele rău cetit, a mai dat și pe cel bine cetit. Un lux care se putea evita. Ori nu ?

I s'a spus că Basarab-Vodă nu trebuia numit «cel mare». D-sa răspunde cu inscripția funebră a fiului lui Basarab. Numai cît toți Domniî numesc *din pietate* pe părinții lor : «mari».

I s'a spus că nu se vede de ce tatăl lui Mircea-Vodă ar fi «cel Înțelept». D-sa răspunde că așa zice «cronica sîrbească publicată în Glasnic». Sînt multe cronici sîrbești: nici una nu zice așa. Și apoi ce citație precisă: cite volume de *Glasnic* au ieșit până acum !!

I s'a spus că Tatarii și Cumanii nu se puteau «încuiba mai cu seamă prin județele de munte», căci sînt popoare de șes. D-sa răspunde că se puteau *refugia* acolo. Da, dar nu *încuiba*. Mai «întîmpină» că nomenclatura Ținuturilor acelora pomenește pe Tatarî. Da, dar pe *cîte un* Tatar, din vremuri *nouă*. Și Tatar era și nume de persoană la țeranii noștri.

I s'a spus că un titlu e fals și că documentul ce-l dă e numai o copie. D-sa răspunde: dacă e copie, e fals, și cine a dovedit aceasta ? O copie e *suspectă*. Argumentele falsității, — le-am adus eu.

I s'a spus că Vlad-Vodă s'a numit Călugărul fiind-că a fost călugăr și apoi Domn, iar nu pentru că a fost «evlavios». D-sa observă că după Domnie Vlad a fost iar călugăr. Aceasta n'are a face. Mircea Ciobanul n'a fost cioban *după* Domnie. Leon Stridie n'a fost negustor de stridii *după* Domnie.

I s'a spus că n'au fost un popor: Horaniî. D-sa răspunde că «a publicat în traducere inscripțiunea mormîntului lui Radu de la Afumați fără comentarii.» Dar tocmai asta e, că n'a tradus Horaniî, cari înseamnă «țeranî», și n'a tradus fiind-că n'a știut.

I s'a spus că Radu de la Afumați nu e un mare erou. D-sa răspunde că a dat douăzeci de lupte și că piatra-î de mormînt îl represintă războindu-se. Nu numărul luptelor, ci importanța și succesul lor fac pe erou, și cîți fricoși — nu zic de Radu — nu devin eroi pe mormintele lor !

(Va urma.)

N. IORGA.

NOTIȚE

Din reviste. I. — In *Archiva* de la Iași, No. 7 și 8, pe lângă un articol al d-lui Gh. Ghibănescu despre *Originile Iașilor*, despre care ar fi mai multe de zis, fiind foarte interesant, se mai află și o lungă *Anchetă rurală*, făcută de studentul Andrei Rădulescu asupra comunei Chiojdeanca din județul Prahova. Când studenții din Iași sub conducerea d-lor A. D. Xenopol, rector pe-atunci, și A. C. Cuza, înființară societatea *Zorile*, una din propunerile lor a fost de a cerceta viața actuală a țaranului, și, contribuind ast-fel la cunoașterea lui, de a ajuta la îndreptarea ei. D. Xenopol puse *Archiva* la dispoziția acelor ce ar fi făcut asemenea anchete rurale, spre a fi publicate. Încercările apărute, de și făcute cu îngrijire, erau insuficiente pentru cunoașterea mai bine a populației noastre rurale. Aceasta din urmă însă atit prin întinderea ei (3 coale de tipar), cât și prin cestiunile pe care le tratează, — în afară de cele obicinuite —, precum ar fi de pildă cel de-al IV-lea capitol cu privire la *dorințele și părerile locuitorilor*, și prin serioșitatea cu care sînt făcute cercetările, ar putea servi ca o pildă tuturor acelora cari ar mai încerca asemenea anchete rurale.

II.—Tot în aceeași ordine de idei, a cercetărilor cu privire la starea— mai ales economică — a *comunelor*, cetim în *Transilvania*, organul Asociațiunii p. literatură română și pop. român, No. 5 (penultimul) din acest an, proiectul de chestionar făcut de d. R. Simu pentru ca «să servească de îndreptar pentru toți aceia, cari se ocupă în cercuri mai restrînse cu studiarea situațiunii economice a poporului nostru și în deosebi pentru scriitorii *monografiilor comunale*. D. Simu amintește și mișcarea pornită la noi de d-nii Cuza și Xenopol. Proiectul D-sale de chestionar, deși se potrivește mai mult la *comunele* de dincolo, pentru care e făcut, presintă totuși prin varietatea întrebărilor și prin cuprinderea tuturor cestiunilor *de economie*, destul interes spre a fi avut în vedere și la noi de cei ce ar întreprinde monografii sau chiar și simple anchete *comunale*.

V. P.

* * *

Cărți primite. — *Radu D. Rosetti*. Printre picături. Ploești 1904. I vol. 8° 291 p.

Grigorie Pișculescu. Minunea din drumul Damascului. Argument apologetic. Teză. București 1903. I br. 65 p.